

ВОЕННИТЕ КОНФЛИКТИ В БЪДЕЩЕ

Петър Димитров

*Военна академия „Г. С. Раковски“, София,
бул. Евлоги и Христо Георгиеви 82*

Геополитическата обстановка в света, Европа и Балканския регион се променя с незапомнени в исторически план темпове. През последните 5-10 години се наблюдава силно влошаване на международната среда за сигурност, възникване и развитие на нови ожесточени конфликти, които в голям процент са в близост до източните и южните граници на европейския континент и в частност до нашата страна. Силно е нарушено международното доверие, затруднена е работата на ООН и другите международни организации в усилията им за поддържане на мир и сигурност в света. След тектоничния геополитически трус с разрушаването на Берлинската стена и отпадането на двуполусния световен модел на блоково противопоставяне, се създадоха условия за постепенно ядрено и конвенционално разоръжаване и укрепване на доверието. Появи се надежда, че човечеството ще поеме по нов път и ще създаде условия за предотвратяване на грешките на историята. Този период, уви, бе много кратък. Военните конфликти от най-различен характер последваха лавинообразно и се разразяваха с все по-голяма интензивност и острота. Ирак, Афганистан, Сирия, Украйна, Либия, Мали и много други страни бяха засегнати от конфликти. Някои от тях продължават и в момента.

Посоченото дава основание да се приеме, че военните конфликти ще възникват, ще се развиват и разрешават и в бъдеще. Ето защо, като се има предвид бъдещото развитие на света в геополитически, икономически, технологичен, физикогеографски и демографски аспект е необходимо те да се прогнозира, интерполират и изучават, така щото държавата и армията да имат ясна представа от необходимостта за подготовка и развитие на необходимите за гарантиране на националната отбрана и суверенитета ни, както и за приноса към колективната отбрана въоръжени сили. Изследването на бъдещия характер на войните е важно, защото ръководните кадри в сферата на сигурността и отбраната трябва все пак да вземат решения, дали да се съобразяват с бюрократите или да модернизират опирайки се на съществуващите въоръжени сили(ВС), като се базират на подхода за постепенно подобряване на способностите на базата на нови концепции или да внедряват революционни технологии за рязка промяна на способностите. По принцип ВС се изграждат и подготвят в настоящето за да бъдат използвани и да побеждават в някой момент в бъдеще. Ако това не се прави от военните лидери, те все едно абдикират от основните задължения на военната професия¹.

Все повече авторитети в областта на геополитиката предвиждат през следващите три-четири десетилетия *геополитическата среда за сигурност* да еволюира, което ще наложи трайно преразпределение на световното господство. Светът от еднополусен с наличието на една супер сила, която доминира в уреждането на спорните въпроси в световния ред ще се превърне в многополусен, където и други големи държави, нови съюзи и коалиции ще се включат активно в уреждането на световните проблеми.

Военният конфликт като философска категория ще продължи да бъде последният и най-решителен инструмент за постигане на определени политически цели за

---

¹ Paul R. Norwood, Benjamin M. Jensen, and Justin Barnes, Capturing the Character of Future War, The US Army Quarterly Parameters, Vol.46, #2, Summer 2016, p.82

експроприране на намаляващите световни ресурси, състезанието за световно и регионално влияние и борбата за власт вътре в националните държави. Следователно, класическата теория на Карл Фон Клаузевиц в по-голямата си част ще продължава да бъде актуална и в бъдеще. Войната е и ще остане продължение на политиката с други средства. Войната е политически акт и винаги започва по някакви политически причини. Целта е да се принудят противостоящите сили да се подчинят на твоята воля. Ето защо е необходимо в предвижданията за бъдещето да се включат тенденциите, възможните алтернативи за избор на стратегии за участниците в стратегическото състезание, евентуалните остри конфронтации и конфликти.

Като **основни измерения** на конфликтите в бъдеще се очертават концептуалното измерение свързано с правилата за воденето на въоръжената борба, физическото – обусловено от средствата за водене на въоръжената борба и моралното измерение, което определя отношенията между воюващите страни. Войната като категория ще остане триада от човешките емоции, рационалните калкулации и шансът, който винаги застава на страната на една от воюващите страни.²

Военният конфликт е преди всичко човешка дейност и ще продължава да бъде противопоставяне на две креативни човешки сили и никакви технологични открития или доктринални нововъведения ще могат да заместят човека, който е в центъра на конфликта и е най-важната определяща сила за изхода от него. Независимо от устойчивия характер на войната, нейната същност ще продължава да се развива.

Съвременните характеристики на военните конфликти с кратка и безапелационна бойна операция на победителя³ и дълга, трудна и ресурсоемка стабилизираща фаза за нормализиране на обстановката дават основание да се направи извод, че в бъдещите конфликти нарастващо ще включват много и различни участници и инициатори, които ще се състезават за лоялността и съгласието на местното население. Като следствие изходът на конфликта ще се влияе не само от резултатите от операциите и сраженията, но също така и от отношението на местното население.

И в бъдеще основният притежател и ползвател на Въоръжените сили ще остане националната държава. Тенденциите за развитието на геополитическите отношения, обаче показват, че е възможно тя постепенно да губи своето влияние, политическа и икономическа мощ и все-по голяма част от тези нейни присъщи прерогативи да преминават в ръцете на недържавни субекти от различно естество. Там където съществува националната държава, обществата ще продължат да бъдат ръководени или от демократично устроени политически системи, или от монархически или авторитарни режими.

Възможно е и в бъдеще отделни геополитически играчи да използват **хибридни форми** и методи за постигане своите цели без да прибегват към масово използване на въоръжени сили. По този начин те ще преследват използване на сивата зона, в която международното законодателство не предвижда ретрибутивни мерки и ще постигат своите цели без да дават възможност на международната общност за адекватен отговор. Паралелно със съществуването на държавата ще се утвърждават все повече и по-мощни недържавни организации с различни цели и функции. Най-мощни и с най-големи възможности ще бъдат многонационалните корпорации, които ще имат възможности да създават собствени въоръжени формирования за защита на бизнеса им и за оказване на влияние върху държавите и обществата. Много вероятно е в бъдеще да се установяват и консолидират различни недържавни организации проповядващи радикални идеологии и религиозен фундаментализъм. Те са и ще продължават да бъдат

² Карл Фон Клаузевиц, За войната: (Carl von Clausewitz, On War, translated and edited by Michael Howard and Peter Paret (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976), p. 70)

³ Пустинна буря, Ирак; Трайна свобода, Афганистан; Свобода за Ирак, Ирак; Обединен защитник, Либия

основни инициатори на бъдещите конфликти. Участниците в конфликтите ще са нарастващо разнообразни по състав, идеология и мотиви. Отделни индивиди с огромна власт ще бъдат в състояние да подготвят, поддържат и използват въоръжени формирования и респективно да иницират въоръжени конфликти на национално, регионално и дори глобално ниво. Все повече ще се засилва ролята, като участници в конфликтите, на съпротивителни движения, паравоенни формирования и криминални групировки. Нелегитимните въоръжени групировки ще могат да действат поотделно или в сътрудничество, което ще предизвика още по-големи трудности при различаването на воюващите и невоюващите. Тероризмът и екстремните идеологии и в бъдеще ще са носители на конфликти с различен обхват и мащаб.

Вероятността за възникване на глобален конфликт не е изключена, но повечето от специалистите смятат, че тя ще е относително малка. Конфликтите между две противостоящи групи страни(коалиции, съюзи) или между отделни страни също са малко вероятни. Трайно се установява тенденцията за изместването на глобалните и междудържавните конфликти от вътрешно държавните. Тази тенденция е устойчива и ще се запази. Статистиката на изследователите отчита, че тенденцията в бъдеще е военните конфликти да се случват все по-малко.

Бъдещите конфликти ще са нарастващо комплексни и ще се случват едновременно във всичките измерения на бойното пространство-по суша, въздух, море, в космоса и в кибер пространството. Те ще бъдат хибридни и в системата на тяхното провеждане, сложността и разнообразието им ще нарастват нелинейно. Едновременно ще се осъществяват бойни настъпателни и отбранителни операции и паралелно с тях могат да се провеждат възстановителни и хуманитарни операции. Противостоящите сили (недържавни или държавни) ще използват все по-интелигентно нестандартните подходи срещу превъзхождащите ги въоръжени сили на съюзите, коалициите и държавите. Те ще планират своите стратегии и ще използват възможностите си по все по-сложен и иновативен начин. Противниците също така могат да използват наемни (проху) сили (включително, терористични мрежи и криминални елементи) с цел терор, заплаха и принуда, както и да манипулират достъпа до енергия, ресурси и пазари и да използват дипломатически и икономически лостове за сриване на плановете и действията на опонента. Тези методи ще бъдат трудни за разкриване и ще затрудняват съюзите и коалициите да се адаптират към тези действия и да отговорят пропорционално. Недържавни организации или индивиди с голяма власт могат да използват оперативни концепции и скъпи военни технологии, които използва и държавата.

Бъдещият конфликт може да включи всички тези особености. Ето защо той не може да бъде строго предопределен в една или друга крайност. Очакват ни действия в условията на пропаднали държави, дестабилизирани елементи и скъпи и сложни асиметрични заплахи, и ние трябва да сме подготвени да се адаптираме към тях. Използването на конвенционални и познати форми и методи за водене на въоръжената борба в много случаи може да бъде причина за допускане на стратегическа изненада от страна на противостоещите сили и да доведе до евентуален неуспех.

Както всички други конфликти, така и нетрадиционният конфликт остава подвластен на същите фундаментални динамики: политическите цели на войната, несъответствие на очакванията и реалното състояние, човешките слабости и емоции.⁴ Независимо от това, контекстът в който се осъществяват конфликтите ще се различава. В нетрадиционните конфликти противостоящите бунтовнически формирования ще избягват директната конфронтация с конвенционалните въоръжени сили(ВС), а ще се

---

⁴ Карл Фон Клаузевиц, За войната:(Carl von Clausewitz, On War, translated and edited by Michael Howard and Peter Paret (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976), p. 113)

стремят да атакуват най-слабите и най-уязвимите точки на държавата, коалицията или съюза, било то личности, стратегически пунктове или инфраструктура. Познаването на политическата обстановка, местната култура, психология и настроения в театъра на операциите ще бъде жизнено важно за успеха.

Друго важно условие за успех е дълбокото познаване и разбиране не само на естеството на конфликта, а цялостното човешко измерение. Освен, че трябва много добре да се разбира „другата страна“, също така трябва да се познават културния, религиозния, политическия и историческия контекст в зоната на операциите. Следователно, когато страната–домакин не е в състояние да гарантира сигурността и стабилността ще е необходимо военно присъствие за дълги периоди от време, т.е. да се провеждат дълги и трудни стабилизиращи възстановителни операции. В нетрадиционния конфликт няма „бързи и решителни операции“. Вместо това е необходимо търпение, дългосрочни ангажименти за един интегриран и последователен всеобхватен подход. В този подход, освен военните, е необходимо да се използват и другите способности на държавата–политически, икономически, научни и др.⁵

Вероятните противостоящи сили ще бъдат от различно естество и характер. В едни случаи те могат да се проявят като стандартни конвенционални сили, представители на враждебен съюз, коалиция или отделна държава. Друг вариант може да бъде проявата на недържавни субекти, които в преследването на свои стратегии от различен характер ще използват свои въоръжени формирования срещу националните или съюзните въоръжени сили. В системата на операциите за стабилизиране и възстановяване ще се проявяват противници под формата на организирани съпротивителни движения за национално самоопределение, партизански движения или религиозни фундаменталистки организации, преследващи налагането на враждебни идеологии.

Противниците ще бъдат толкова креативни и изобретателни, че в много случаи те ще притежават стратегическата изненада и подкрепата на местното население. Глобализацията ще им предоставя възможности за достъп до оръжия за масово унищожение, скъпи военни технологии и глобален обсег в световния Интернет. Те ще продължат да използват комбинация от скъпи военни технологии и евтини решения от разрушителни взривни устройства собствено производство. Глобалната мрежа ще им позволява осъществяването на кибератаки срещу стратегически държавни и промишлени обекти и тотално парализиране на комуникациите. В своите дейности те могат да взаимодействат с организирани криминални организации, пирати и партизански формирования за постигане на общи интереси.

И в бъдеще политическите актьори ще прилагат стратегии за постигане на позиции на относително превъзходство един спрямо друг. Това неминуемо ще включва варианти на употреба на сила за принуждаване на опонента да се съобрази с твоята воля. Следователно и бъдещите военни доктрини и концепции ще се разчита постигането на целите на войната основно чрез използване на кинетични и некинетични оръжия. Ето защо и в бъдеще ще продължават усилията за разработване и употреба на оръжейни системи, които превъзхождат тези на противника и осигуряват технологично превъзходство. Едновременно с оръжията все по-голяма роля в бъдещите конфликти ще играят и институциите и организациите на съюзите, коалициите и държавите, които притежават така наречената „мека сила“. Те ще влияят нарастващо както за превенцията на конфликтите, така и за тяхното осуетяване и разрешаване чрез прилагане на политически, икономически и социални мерки и активна дипломатическа дейност. „Меката“ сила ще придобива все по-голямо значение за постигането на

---

⁵ The US Joint Forces Command, The Joint Operating Environment, February 18th, 2010, p.67

политическите цели. Степента до която една държава или група държави прилага всеобхватния подход, чрез който комбинират „меката“ и традиционната сила ще определя постигането на стратегическите цели.

Сложността и комплексният характер на бъдещите конфликти ще изискват всестранно разбиране на елементите им: противостоящите страни, съюзниците и партньорите, различните интереси и очаквания, които се проявяват в техния ход, както и характерът на бъдещата оперативна среда. Развиването на това разбиране за конфликтите ще изисква нови подходи към добиването на информация, културната осведоменост, индивидуалното образование и колективната подготовка.

Интеграцията на различните елементи в международната общност, държавните институции и въоръжените сили ще продължава да играе решителна роля и да генерира стратегически предимства. Техническите решения за улесняване на всеобхватния подход ще са важни, но те няма да изместят хората, които ще подпомагат и осъществяват необходимите промени. Способностите на ВС за провеждане на ефективни операции ще играят решителна роля във възпирането и разубеждаването на противниците от техните агресивни намерения. Следователно те ще бъдат ефективен компонент в колективните международни усилия за предотвратяване или ограничаване на конфликтите.

Способностите за вземане на целесъобразни и ефективни стратегически решения и експедитивното им привеждане в изпълнение ще бъдат от решаващо значение за постигане на превъзходство над противника и цялостен успех в операцията. Това ще изисква интеграцията на въоръжените сили в националното военно и кризисно планиране. Желаното крайно състояние на системата е осигуряване и поддържане на богата информационна среда и осигуряване всички необходими инструменти за националните и военните командни органи за вземане на информирани решения. За повишаване на ефективността на военните операции и намаляването на уязвимостта на собствените сили ще е необходимо дълбоко познаване и ефективно използване на мрежово-центричните способности на ВС и тези на другите институции и ведомства.

Въоръжените сили ще бъдат използвани в комплексни многоизмерни конфликти, които ще се проявяват в разширени бойни пространства във физическия и виртуалния спектър. Много е вероятно условията на обстановката по време на операциите да изискват едновременно извършване на много разнородни дейности от различните формирания, силно разсредоточени във физическото измерение на бойното пространство. Оперативното планиране, базирано на разработване на последователни фази на операциите може и да не бъде приложимо в бъдещите кампании. Способността за разсредоточаване в рамките на театрите на операциите може да осигури преимущества по отношение на ефективното въздействие върху противника и способностите за защитата и съхраняването на собствените войски и сили.

Техническите комуникационни мрежи и способностите за пренасяне на големи обеми информация ще повишават оперативната съвместимост на силите с широк спектър от институции и организации, като осигуряват достъп до ресурси и експертиза, необходими за решаване на комплексни въпроси по подготовката и провеждането на операциите. Способността да се развие дълбоко разбиране за философията на мрежите(социални и технически) както и способността това разбиране да се разпространи сред йерархичните структури за вземане на решения(военни и цивилни) ще бъде от жизнено значение за бъдещите военни операции. Информацията в момента пренасища и ще продължава да доминира в бъдещата оперативната среда.

От фундаментално значение за превеса в бъдещите операции ще бъде притежанието и приложението на знанията. Страната от конфликта, която притежава

авангардните знания и успява да ги прилага в дейностите си по постигането на целите безспорно ще има превъзходство и превес. Способността за създаването на споделена осведоменост и разбиране сред собствените сили и сред цивилните институции ще обуславят успеха на операциите.

Тенденциите в развитието на военния конфликт и в бъдеще ще се определят от рисковете и заплахите за националната и международната сигурност, от развитието на науката и технологиите и приложението им във военното дело, и произтичащите от това промени в стратегическите и доктринални възгледи. В периода през следващите две-три десетилетия те ще се свързват с определени сценарии за ескалация на насилието: мащабна и унищожителна стратегическа война с използване на ядрено оръжие; големи регионални войни с използване на оръжия за масово унищожение (ОМУ); етнически въоръжени конфликти в мултиетнически държави; различни форми на национално-освободителни и партизански движения на угнетените против официалната власт; неочаквани актове на агресия против съседни държави, включително и срещу по-силни държави, от по – слаби държави, придобили ОМУ; терористични операции с огромен смъртоносен и разрушителен ефект срещу „стратегически цели на противника“, включително с използване на ОМУ; кибератаки, предприемани анонимно от държави, терористични групи или от отделни анархисти за парализиране на информационната инфраструктура на високоразвити общества и създаване на хаос.⁶

Към посочените възможни развития на конфликта в бъдеще могат да бъдат добавени и свързани със **спецификата за Балканите и Югоизточна Европа** вероятни кризи и конфликти⁷ свързани с: миграция на население и преселнически вълни; борба за самоопределение; отслабване на държавността, политическа нестабилност и бедност; федерализация и последваща дезинтеграция на многоетнически държави; природни бедствия и промишлени аварии; икономически проблеми и неравенство; двустранни или регионални конфликти за разрешаване на жизненоважни интереси на държави; военни конфликти между традиционно приятелски държави и др.

От посочените възможности, мащабната стратегическа унищожителна война е теоретично възможна, но най - малко вероятна. Големите регионални войни с използване на ОМУ и военните конфликти между съседни държави са малко вероятни. Най – вероятни ще бъдат кибератаките, военните конфликти между малките държави, терористичните операции и различните варианти на вътрешнодържавни конфликти. Последните най – често могат да бъдат свързани с противоборство за енергийни източници и водни ресурси.

Междинно място в спектъра на конфликтите заемат тези, свързани с миграция на население и преселнически вълни, природни бедствия и промишлени аварии, които са средно вероятни. Това се обяснява с обстоятелството, че тези сценарии най–често довеждат до кризи, които не винаги прерастват в конфликти.

Кризис или конфликти, свързани с миграция на население и преселнически вълни може да възникнат в резултат на глобалното затопляне – промени в климата в определени региони или заплахата за крайбрежни градове от заливане. В подобни случаи може да се наложи да се спира и поставят под контрол с военна сила масови преселнически вълни от хора. И в бъдеще, явлението, което е характерно за последните пет-шест години, войните и конфликтите в определени региони могат да бъдат повод за масови миграции към по-стабилни държави. Миграционен натиск в по-умерен мащаб

⁶ Збигнев Бжежински, Изборът, София, 2006 г., сс. 25-26 (тенденциите са редактирани с избягване на конкретни наименования)

⁷ БАН, Институт за Балканистика с Център по тракология, 2014 г., София, сс. 2-8

може да предизвика и неравновесието на икономическото развитие на отделни региони и търсенето на по-добър начин на живот.

Извън сценариите с използване на ОМУ, според някои теоретици, военните конфликти могат да се разделят на „контактни войни с използване на обикновено оръжие и безконтактни войни с използване на високоточни средства за поразяване и отбрана”⁸. Масираното използване по безконтактен способ чрез високоточни оръжия и системи може да доведе до парализиране на жизнената дейност на противостоящата държава, без да е необходимо овладяване на територията ѝ от сухопътни войски и мащабни наземни военни действия. След разрушаване в значителна степен на икономическата мощ на противостоящата държава, на системите за държавно и военно управление и на най-важните ѝ военни обекти, нейните въоръжени сили се оказват неподготвени да водят война от ново поколение и губят своята боеспособност. Разгромът или девоеенизирането им може да бъде следваща задача във военния конфликт.

Други военни теоретици твърдят, че епохата на междудържавните войни завършва. Военните конфликти през последните десетилетия (новите войни), са войни при образуването на държави. В тях главна роля могат да играят „военни властелини, наемници и терористи”, а конфликтите се разрешават асиметрично. При разглеждане на продължителността на тези войни се изхожда от положението „кратки междудържавни войни и дълги вътрешни войни”. „Новите войни” се водят по-дълго време, за да се изтощи по-силния противник, да се стигне до стратегическо равновесие с него, след което да се премине в настъпление. Поради това за „новите войни”, е валидно определението „войни с ниска интензивност”.⁹

Според някои изследователи и в бъдеще ще съществува вероятност в много региони на света да възникват конфликти в резултат на борба за национално самоопределение и формиране на нови държави. В някои изследвания се цитира, че в света съществуват над сто региона, в които има спорно национално и етническо определение. Съществува вероятност и от обратни процеси, където е възможно да възникват конфликти в резултат на противодействие от преобладаващи етноси върху други, преследващи федерализация и автономия.

Забележимо се изменя съотношението на жертвите във военните конфликти. Така например до началото на 20-ия век около 90% от загиналите и ранените са военнослужещи, непосредствено участващи във военните действия, а в края на века 80% от загубите са от гражданското население и едва 20% - от военнослужещи. Тази тенденция е в сила и за съвременните военни конфликти през последните три десетилетия и вероятно ще се запази и през следващите години.

Ядреното оръжие, на въоръжение както в армиите на водещите във военно отношение държави, така и в страните от т.н. „Ядрен клуб” е фактор, който ще осигури приемственост на стратегическата среда за сигурност в глобален мащаб с тази, в средата на второто десетилетие на 21-ия век. Според редица анализатори разпространението на ОМУ извън границите на развитите държави е почти неизбежно, като е възможно придобиването им от локални сили. Това създава предпоставки не само за ограничената му употреба от някои държави, но и от терористични организации. Последните могат да извършат големи ядрени, химически и биологически военни престъпления в развитите страни, което да предизвика от страна на ВС на атакуваната държава изпълнението на ответни мерки и провеждането на контратерористични операции за ликвидиране на тези терористични групировки. Разрушаването на различни обекти на противостоящата страна във военен конфликт, в

⁸ Владимир Слипченко, Войни от шесто поколение, 2002 г., сс. 24-44.

⁹ Херфрид Мюнклер, Новите войни, София – 2006 г., сс. 13-26.

резултат на масираното използване по безконтактен способ на високоточни оръжия и системи, може да доведе до катастрофална заплаха и за съседни страни с предизвикването на невъзвратими геофизични и екологични катастрофи от регионален мащаб.

Бойното пространство на бъдещите операции ще се различава по това, че в едни операции бойните действия ще се провеждат в разширени географски и геопространствени параметри в различни физикогеографски условия, в населени или ненаселени райони, а в други - в компресирани географски измерения. То ще включва сухопътната територия, акваторията, въздушно космическото пространство, виртуалното информационно и кибер – пространствата. Разширяването на параметрите на бойното пространство неминуемо ще предизвика разсредоточаване на военните формирования на големи територии и увеличаване на незаетите пространства в оперативната среда. Вероятно е по географски признак бойното пространство да продължи за удобство на военното планиране и провеждането на операциите да се подразделя на: театри на войната и операциите, зони на операциите, комуникациите и интересите. Войските и другите компоненти ще провеждат военните действия в съприкосновение с противника или без необходимост от такова, а формированията ще действат в зони със съседни или самостоятелно.

Българската армия трябва да се адаптира към бъдещата оперативна среда за изграждане и поддържане на съответни способности и ефективен подход към военните конфликти. Разбирането на бъдещата оперативна среда е ключът към разрешаването на това предизвикателство. Тя ще се характеризира със сложност, динамичност, противоречивост и непредсказуемост, в условия на променящ се баланс на силите в регионален и световен мащаб. Тези характеристики на оперативната среда за действие ще обуславят нови рискове и заплахи за националната и съюзна сигурност, както и промени в схващанията за подготовката и воденето на военните конфликти. Средата ще бъде **комплексна, взаимосвързана и взаимозависима** и ще се влияе от множество фактори. Основните най-вероятни тенденции за нейните бъдещи характеристики са пренаселеност и компресия; състезателност; нелинейност, хаотичност и случайност; свързаност и взаимозависимост, смъртоносност; споделеност и ограниченост.

През последните две десетилетия се прояви тенденция към нарастващото значение на колективната сигурност, изразена чрез колективни, съвместни, междуведомствени и военни операции. Постигнатата от това синергия повишава съюзната и националната мощ в обединени способности. Република България работи и ще продължава да работи със съюзниците и партньорите за стандартизиране на доктрините, въоръжението и техниката, подготовката на силите и информацията за постигане на необходимите нива на оперативна съвместимост. В този смисъл, всички национални документи по сигурността акцентират, че страната изпълнява поетите съюзни ангажименти към НАТО и ЕС чрез реализиране на целите на способностите и другите отговорности към колективната сигурност. ВС на Република България ще продължават да допринасят за колективната и националната сигурност в рамките на НАТО и ЕС като поемат своята отговорност в развитието на съответните способности на силите.

Изложеното води до заключение, че бъдещите конфликти ще бъдат по-сложни, по-смъртоносни, по-комплексни и ще се развиват в сложна и непредсказуема оперативна среда. Следователно за посрещане на тези предизвикателства като императив ще се проявяват все по-настойчиво строителството и развитието на такива въоръжени сили, които ще са способни да реагират адекватно в съюзен, коалиционен или чисто национален формат на бъдещите заплахи за мира и сигурността и тяхното неутрализиране по най-ефективния начин. Тези въоръжени сили трябва да притежават

способности и постоянна готовност за развързване, бързо придвижване и маньовър, решително поразяване и ефективно въздействие върху противника, всестранно осигуряване, всеобхватно командване и управление, и надеждна защита на войските и силите. Всички тези способности могат да бъдат постигнати от лидери с висока подготовка за умело приложение на знанията и ноухауто на съвременната военна наука. Този който владее технологиите, знанията и ноухауто, той ще бъде господар на бъдещите операции.

Литература:

1. Andrew Mumford, Proxy Warfare and the Future of Conflict, RUSI Journal, 158:2, 40-46, 2013, London
2. Dr. Frank Hoffman, Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars, Potomac Institute for Policy Studies, Virginia, 2007;
3. Dr. Frank Hoffman, The Contemporary Spectrum of Conflict, <http://index.heritage.org/military/2016/essays/contemporary-spectrum-of-conflic>;
4. Modernization and Strategic Planning Division, Australian Army Headquarters, The Future Land Warfare Report 2013, Canberra, May 2013;
5. NATO Headquarters, Strategic Foresight Analysis 2013 Report, ACT, 2013;
6. NATO Headquarters, Technology Trends Survey, ACT, May 2013;
7. Paul R. Norwood, Benjamin M. Jensen, and Justin Barnes, Capturing the Character of Future War, The US Army Quarterly Parameters, Vol.46, #2, Summer 2016
8. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations, 'World Urbanization Prospects, the 2011 Revision' (2012), http://esa.un.org/unup/Maps/maps_urban_2025.htm;
9. Robert A. Johnson, Predicting Future War, Parameters 44(1) Spring 2014;
10. The US Joint Forces Command, The Joint Operating Environment, February 18th, 2010;
11. UK Ministry of Defence, Strategic Trends Programme, Global Strategic Trends – Out to 2040, London, 2013;
12. БАН, Институт за Балканистика с Център по тракология, 2014 г., София;
13. Владимир Слипченко, Войни от шесто поколение, 2002 г.;
14. Збигнев Бжежински, Изборът, София, 2006 г.;
15. Нено Христов, Особенности на войните от шесто поколение, Военен журнал, кн.1, 2014 г.
16. Херфрид Мюнклер, Новите войни, София – 2006 г.;